

AZ ISTVÁN-TELKI IPAROS- ÉS KERTÉSZ-KÉPZŐ INTÉZET RÁKOS-PALOTÁN.

Századunknak jó vezérszelleme, az emberszeretet, ismét egy szép ünnepet ült e hó 5-én, ezuttal a főváros melletti kedves nyaraló helyen, Rákos-Palotán, a hol a mondott napon avatták fel ünnepélyesen a gr. Károlyi-Orezy Mária és gr. Károlyi-Korniss Klarissza urnők védnöksége alatt alakult gyermekmenedékhely-egyesület által alapított ama szép intézetet, melyben gyámul nélkül maradt fiugyermekeket nevelnek és képeznek ki a kertészetben, földművelésben, sőt egyes iparágakban is.

Ez intézet ott áll az osztrák-magyar államvaspálya rákos-palotai induló házának közelében, a boldogult gr. Károlyi István által az országos gazdasági egyesületnek ajándékozott, s épen ezért az ő nevével nevezett telken. Egy szép emeletes épület ez, a sík vidékre messzire állású díszes toronnyal s mintaszerű berendezéssel. Az épülethez Ybl Miklós építész készítette a tervet, melynek kivitele százezer forintba került. Ez összeghez gr. Károlyi Bárdorné is jelentékeny részzel járult, azonfelül gyűjtéseket rendezett, s a kormány és a főváros is tetemes összeget adott, míg végre 1882-ben megkezdtek az építkezést. A főépület

tanulói a «Szózatot» énekelték. Megtekintették a jelen voltak a kertészetet is, mely a jó hasznot hajtó konyhakertészetben mintaszerű.

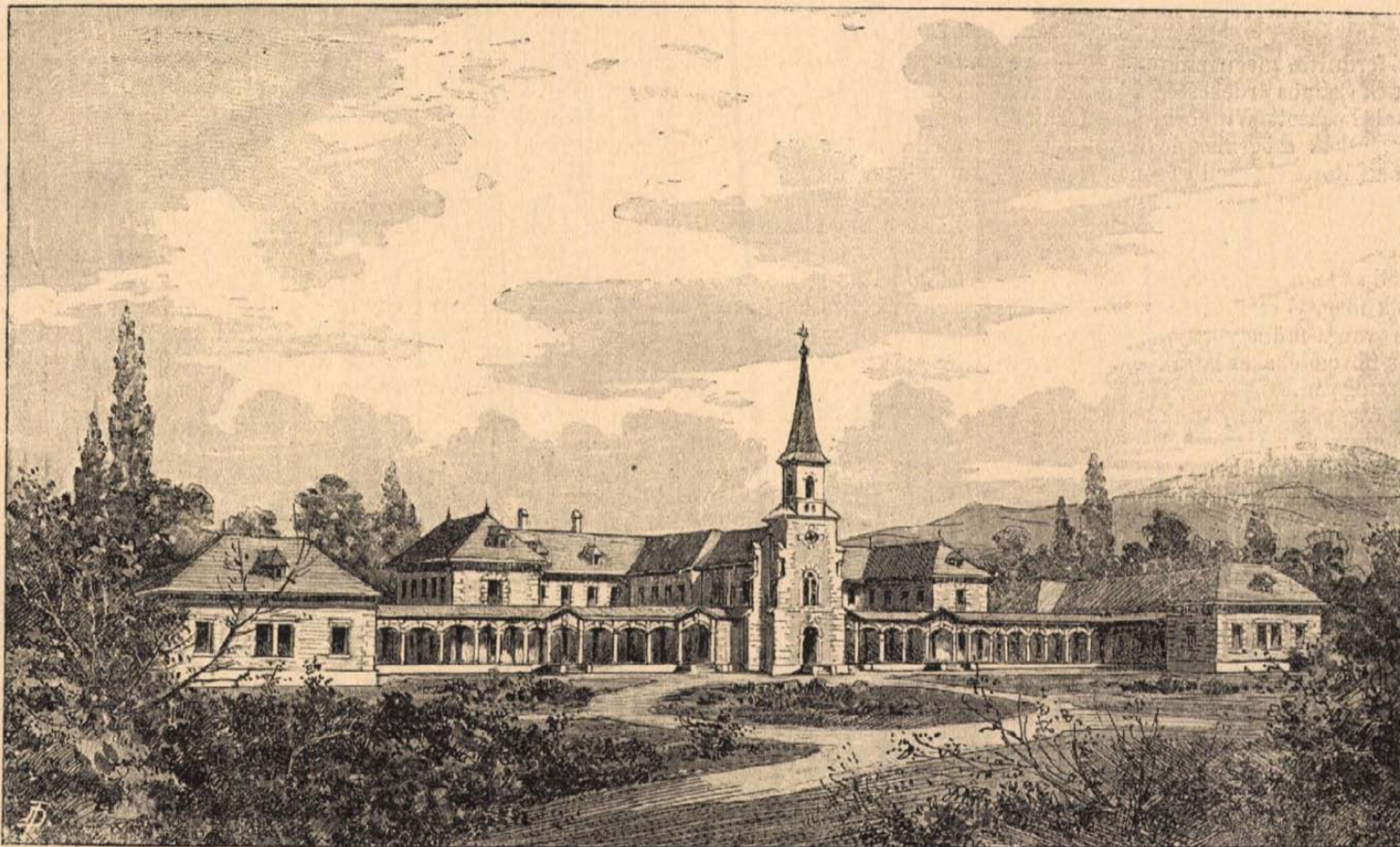
E maga nemében hazánkban páratlan intézetben tett látogatását következőleg írja le lapunk egy barátja:

Egy szép tavaszi nap délutánján beléptünk a terjedelmes kertbe, s bekopogtattunk az igazgatóhoz, hogy az intézet megtekintésére engedélyt kérjünk. A nyájas lelkész azonnal rendelkezésünkre bocsátott egy csomó nyomtatványt, melyből a «budapesti első gyermekmentő-egyesület iparos- és kertész-képző intézet» keletkezésének történetéről, czéljáról, berendezéséről s a benne elfogadott nevelési és oktatási rendszerről kellő tájékozást szerezhettünk. Aztán kivezetett az épület folyosójára, melynek ablakaiból a kert pázsitjában és lombzatában s a mögötte elterülő nyári lakok díszes csoportjában gyönyörködhettünk. Szíves kalauzunk kinyitotta a folyosóba nyíló különböző helyiségeket, s így megláthattuk a tisztán tartott és jól szellőztetett háló-, mosakodó-, fürdő- és ruharakodó-helyiségeket. Kérdésünkre, hogy mindezt ki tartja rendben, azt a felvilágosítást kaptuk, hogy az intézet növendékei magok. Ágyát mindenik maga veti meg, holmiját, felső ruházatát maga tartja tiszt-

leit keret alatt. A teremben a kertész-növendékek egyik részét szakmájuk elméletének tanulásával láttuk elfoglalva. Az igazgató megmagyarázta, hogy a kertész-növendékek a gyakorlati és elméleti tanítást osztály szerint felváltva nyerik, mert a főcél a kert, s ennek érdeke parancsolja így.

Néhány lépcsőn áthaladva, a szabadba jutottunk, a hol murvás helyen a nyári tornaeszközöket láthattuk fölállítva. Délre ettől kis halmon van a főkertész lakása bokor-diszítésű pázsitok közt. Mellette jobbra az épület déli homlokzata előtt van a főkapu, mely tágas csarnokkal a fölépcsőre nyílik. A kaputól balra áll a harangláb, melyen a hetes épen a négyórai három-verset csöngette. E munkára mindegyik fiu mindig hetes szeretne lenni.

A kertből, mely az épülettől délre terül el, épen ekkor jött elő az addig ott gyomlálással vagy öntözéssel elfoglalt második csapat, vezető tanítójával együtt. Nyomban utána együvé sorakoztak a kertész-növendékek mind az osztályteremből, mind a kertből. A csengettyű szavára t. i. a főépület nyugati felét láttuk megelevenedni. A hetesek véka alatt lihegve nagy kenyeret osztogattak szét. Jól járt, akinek szegése vagy gyürkéje jutott; de a többi sem panaszkodhatik, hogy a kenyérsztoogató növendék kése

AZ ISTVÁN-TELKI IPAROS- ÉS KERTÉSZ-KÉPZŐ INTÉZET RÁKOS-PALOTÁN.

1884-ben elkészült, s az első 12 növendéket elhelyezték benne. Most elkészült a többi helyiség is. Van ott hat osztályu elemi népiskola, négy évi tanfolyamu kertésziskola, s külön iparoktatás. Száz növendéket fogadhat be az intézet. Ezek 6 éves korukban vallás különbség nélkül vétetnek föl, és pedig első sorban a budapesti első gyermekmenhely-egyesület ápolójai közül s csak ha hely van, más árvák és lelenczék, vagy fizetéses növendékek is. A növendékek az intézetben 18 éves korukig maradnak. A kertészet, földművelés gyakorlására terjedelmes terület csatlakozik az intézethez. A háztartás és a 6—9 éves gyermekek gondozása és tanítása az intézetben alkalmazott paulai Szent Vinczéről nevezett szerzetesnőkre van bízva. A vallás-erkölcsi ügyek kezelője a katolikus növendékekre nézve az intézeti lelkész, a nem-katolikus vallású növendékek saját felekezeti lelkésztől részesülnek hittani oktatásban.

A felavató ünnepélyen, e hó 5-ikén délután számosan jelentek meg. Károlyi Sándorné grófné elnököt az intézet igazgatója, Tanács fogadta a tanári kar élén. Ezután az intézet kápolnájában ünnepi «Te Deum»-ot tartottak. A tulajdonképeni ünnepet Novák titkár nyitotta meg, felolvassa az intézet történetét. Utána Náday Ferencz, a nemzeti színház tagja elszavolta Várady Antalnak ez alkalomra irt költeményét, mely után az intézet

tán, kisebb hibát maga igazít ki rajta; a nagyobbakat pedig az apáca-nének egyike-másika vagy a házban alkalmazott szabó és varga. Az intézet megfelelő felszerelését is ez utóbbiak látják el. Az egyes helyiségeket pedig tanulók felváltva, mint hetesek, tatarozzák.

A melléklépcsőn lehaladva, földszint az iskola termeit néztük meg, melyeknek már bebutorozása és felszerelése is oly takaros, hogy a fiukat önkénytelen is rendre és tisztaságra készíti.

Iskolaterem van három: egy az első csapat, t. i. az első, második és harmadik elemi osztály növendékei számára. Ebbe belépve megelégedéssel néztük a kedves testvér odaadó tanítását és hallgattuk az aprók csengőszavu feleleteit. A II-ik csapat termét, melybe a negyedik, ötödik és hatodik elemi osztály növendékei világi tanító vezetése alatt szoktak összegyűlni, ezuttal üresen találtuk. A III-ik csapat, melybe az iparos- és kertész-képző növendékek tartoznak, kiki saját műhelyében vagy kerti munkájával foglalkozva, részben szintén távol volt. A kertész-növendékek terme a serdültebb kornak megfelelő asztalokon és székeken, valamint a katedrán kívül a földmérés, a természetrajzi, természetani és egyéb tanításnak bár csekély-számu, de szakértő szemmel összeválogatott eszközeit és szereit, meg a szekrényekben elhelyezett könyveket foglalja magában. E terem falain látjuk az idevaló kertészetnek a kiállításokon nyert kitüntető okleve-

valami nagyon vékonyat fogna. A kenyér karajok csakhamar eltűntek. Ez volt az ozsonna.

De ime a második csapat is sorakozik és az egyik tanító kinek-kinek kiszemeli a maga munkáját: «Ti ketten szemet hordtok, ez meg ez a folyosót tisztítja, amazok a kert utait gereblyézik stb. stb.» A harmadik csapatnak az az osztálya, mely künn dolgozott a szaktanító vezetése alatt az iskola termébe megy, a másik a kertbe, ahol az iskolát-végzett kertészsegédeknek vagy a főkertésznek utasítása szerint foglalkoznak. Az első csapat kivonul a játszó helyre.

Szíves kalauzunk ezután a kertbe vezetett, a hol a kerges-tenyerű főkertésszel ismertett meg. E férfit, a kit az intézet védasszonya Párisból a híres Vilmorin ajánlatára hívott meg, a növendékek és néhány munkás segédkezésével a rengeteg haszonkertet gondozza, mely egymaga három hektár, azaz három akkora, mint az Erzsébet-sétakert Budapesten. Az itt található üvegágyak, gőzzel melegített hajtatók egész sorozatai, a vasszerkezetű, kettős-üvegezésű és boltos tetejű legújabb francia díszes üvegházak, a különböző formára nevelendő vagy nevelt apró gyümölcsfák számai, melyek nemes fajokat teremnek, — egész tömkeleg, s mind ennek ellátásához igazán értelem és ügyes kéz kell. Növendékeinek arcját a nap verő sugarai épen úgy megbarnítják, tenyerüket a föld rögei egészen azokonképen kérgezik, mint magáét a főkertészt. Kivált segédei, a kik

a képesítő vizsgálat után még egy évig kötelesek a kertben maradni, buzdulnak föl igazán vezetőjük példáján. Az egyik a törpe gyümölcs-palmettákat, piramisokat, orsófákat vagy kordonokat nyesegeti hajlongva, a másik az üvegház 30 fokú melegében és a hozzájuk csatlakozó napbevében a pálmafák palántáit tűzdeli, a harmadik a dinnye hajtásait heréli és a szamócaáknál dolgozókra ügyel fel, hogy a pirosuló termelvény minőségét ne vizsgálják felül. A magasabb osztálybeli növendékek hol földet talicskáznak, hol új ládát raknak össze, hol az eladásra való terméket szedik, tisztítják, kötözik, elrakják vagy szakszerű pontossággal és finomsággal csomagolják. A főkertész neje a csomagokat és kosarakat átvészi és Budapestre kocsikáz velök. Egyik növendék pedig a hajtattott finom-dinnye vagy szamóca ládikáit viszi postára, hogy megrendelők Keszthelyen, Kassán vagy Terebesen holnap délre fel is találhassák.

A főkertész verejtékét törülgetve elpanaszolja, hogy a kerti termékeknek vám nélkül való behozatala óta a mivelés egyes ágait egészen abba kell majd hagyni s a főfigyelmet oly termékekre fordítani, a melyek gyors fonyadásuk, vagy egyéb romlásuk veszélye miatt hosszú szállítást nem bírnak ki. Szerencsén, hogy Itáliában az ilyeneket, a nemesebb téli magházas-gyümölcsöt nem igen termelik. Csak így volt lehetséges, hogy ez idén csak a szamócaért vagy kétezer forint már befolyt és hogy a kert saját maga tartja főn magát.

Visszafelé fordulva, megnéztük a virágos keretet is, melynek számos érdekességei közt a védasszony által hozott Vilmorin-féle legújabb gyönyörű árvácskák szögezték le figyelmünket. Az üvegházak fűtésének, szellőzésének és árnyékolásának berendezése is megérdemli a szakértő figyelmét.

Ezután a gazdasági udvarba megyünk át, melynek gondját az apáczanővérek egy-két cseleddel osztják meg. E mellett az iparostelepen a szabó- és varga-műhelyben dolgozó mestert és az iparos-növendékeket látjuk szorgalmasan öltögetni, tisztogatni.

Majd meg a gépészhez nyitunk be, aki az óraigazítást befejezve és a vízvezeték gépének működését megvizsgálva, műhelyébe megy át, hogy a kertész-növendékek egyikének a csomagolás és gyöngyölés készítését mutassa meg, amit ez gyorsan felfogva, vezetőjének meglegedésére végez el.

A sok nézni valóba belefáradva jól esik az intézet kápolnájának hangos-szavu kis harangját hallanunk. Tisztes vezetőnk még a főépület nyugati oldalának földszintjén elhelyezett, kis és nagy ebédlőt s a váró-szobát mutatja meg, nemkülönben a pincze-helyiségeket, a mellettük elterülő mosókonyhát. A betegek szobáját üresnek találtuk.

Sok «jó szívnek» kellett együvé működni, hogy az emberszeretnek e temploma, az embermentésnek e paradicsomi kis szigete létrejöjjön. De sikerült. Most hatvanhárom, máskülönben nyomornak s tán elpusztulásnak kitétt existenzia talál benne menedéket, ellátást, oktatást s egész életét biztosító oly szakképzettséget, mely hazánkban teljesen el volt hanyagolva, úgy, hogy külföldről kellett hozatni a valóban képzett kertészeket, kik most e helyen a hazai éghajlati és talajviszonyok ismeretében növekedve, jobban is fognak tudni megfelelni az itt rájuk váró föladataknak, mint az ezek felől teljesen tájékozatlan idegen.

S ha meggondoljuk, hogy hazánk mennyire birtokában van azoknak a föltételeknek, melyek mellett az országot egy nagyszerű kertte varázsolhatnók: szembeötlő lesz, hogy e telepen az emberszeretet oly hivatást teljesít, mely egyúttal nemzetgazdasági tekintetben is megbecsülhetetlen, különösen most, midőn földművelési viszonyainknak gyökeres átalakuláson kell keresztül menniök, hogy a külföldi versenynyel szemben diadalmasan megállhassanak.

A JÓ-SZIV KORZÓJÁRÓL.

Hip! Hip! Hurrah! Go ahead! Metallist for ever!

Ez volt a végszó, melylyel a múlt hetek eseményei leléptek az idő szinpadáról, hogy az ostor utolszor mozdult a jockey ideges kezében s a nemes állatok minden izmukban reszketve feszítették tagjaikat az utolsó döntő futamra, míg a

totalizátorok zsvajgó népe bomlott rendben tolongott a győztes köré. S azzal a tavaszi meeting emlékezetes napjainak lázas izgalma is a múlté lett s a főváros képe újra fölvetette szokott fiziognomiáját.

Mindössze is semmi új. Hogy a külföld újabbán mind magasabb súlylyal terheli a magyar ovakat a handicapban, s hogy nem tartozik a ritkaságok közé az sem, hogy az angol gyepen a legnagyobb súlylyal, 3—5 kilogrammal nagyobb teherrel futnak mint versenytársaik, holott harmadfél kilogramm súly 1600 méternyi távolban egy egész hossz differenciát eredményezhet — mindez mindenesetre hízegő lehet lovainkra. De a mi az idej mérközést illeti, mintha a kemény tél kissé megviselte volna kondíciójukat, mintha kedvezőtlen lett volna fejlődésükre, s hátráltatta volna a train lefolyását. Legalább nagy és feltűnő sikerek az idén alig voltak jelezhetők. Hiába kerestük volna egy *Kisbér* párját, mely a *Buccaneer*-ivadékok híret s árát Európaszerte megalapította, hiába egy *Kincsemét*, mely gazdájának a reáliskola-utcai palotát szerezte, s melyért *Blaskovich* annak idején *Czetvertinszki* herczeg 80,000 márkáját visszautasította. Mintha a nagy, a klasszikus nemzedék itt is kihalt volna s törpe epigonok váltották volna fel helyöket, amazok büszke ambíciója nélkül, szerény középesség kvalifikációjával.

A csömöri-uti *Aranjuezt* a «Jó-szív» bazár aranyhídja kötötte össze a korzóval. Csak az exotikus nevű és alakú czifra hintókat váltották fel a szerényebb mindennapi fogatok, melyeknek bakjain, a kiállítási kapu előtti térségen, este 6-tól 10-ig komolyarcu groomok ülnek mellükön szabályszerűen összefont karral, s cötellette-szakállu parádékosok, térdeikre kimért szög alatt fektetett hosszú ostorral, míg a sűrű háttért kuszált összevisszaságban foglalja el a fiakkerek tábora s itt-ott egy-egy számozatlan *bérkocsi*.

A számozatlan! . . . Ez is egy mottó a modern élet kellő közepéből. A kifelé fordított hazugság! Avagy nem számozatlanon járnak-e minden tetteink és gondolataink? Az érték levett vagy elleplezett száma nem ott kísért-e mindenütt az élet fárasztó hajszájában s a robogó hintó által fölvert por nem arra való-e csak, hogy a bámuló tömeg érzékeit elvakítsa? Az erkölcsi képmutatás rendszere ott kezdődik, a hol a számozatlan, s ott végződik, a hol egy jól talált lövés által lyukasztja hazug szövevényét, mint azt a minapi szomorú eset tanította.

Nos, ez a szomorú eset, úgy látszik, cseppet sem zavarta meg a korzó előkelő népének jó indigestióját. Ez az a világ, melynek forgása pillanatig sem szünetel, s melynek népe nem ér rá elmélkedve állni meg egy nyitott sír tanulságai előtt. Ah! a nagy világnak nincs szíve. Kit nehéz munkája mellett, székén görnyedve, bármilyen szerény sorsban ér végzete, utána hátra marad még a rokonszenv egy emléke, mely szorosabb köréhez visszafűzi. Csak a nagyvilág elbukott hőse felett kavargó kacagva tovább az élvek vad forgataga; csak ebben a világban, melyben mindenki mindenkitől idegen, tünik tova az utolsó elguruló aranyynal mindaz, mi az emberben örökkévaló és isteni. Fényes buborék szétpattanása. Hideg lecke a hátul maradóknak, kik hallgatva, ártatlan arczczal dugják zsebre a szomorú eset tanulságait, s úgy tesznek, mintha semmi közük sem volna az egészhez.

Óh, mert ezek a «barátok», kik körül rajonganak a népszerűség tetőpontján, rendesen átkozottul okosabbak nálunk. Elvezetnek a mámor asztalához, de ajkuk csak alig hogy izleli az ésbontó italt, míg a mi poharainkat csordultig töltik vele, s hideg mosolylyal nézik józanságuk bántó szemüvegén át, mint vesz erőt a bódulat érzékeinken. Szívesen látnak oly meredélyek felett himbálózni, hova nem mernek követni, s biztató tapsaik mind tovább, tovább bátorítanak — egész a nyaktörésig. A mosolygó hóhérok! De nézd csak, ha ők nyujtják kezeiket, milyen böles óvatossággal teszik, hogy az első szükséges pillanatban visszahúzhassák! nézd, hogy körüláncsolják magukat az önzés törpe filozofiájának minden gyávaságával, s nézd: minden mosolyuk, minden kézszerítésük közben, hogy viraszt halvány *Cassius*-arczaikon egy rezervált gondolat, a pókfonal, melyen mindig a kellő pillanatban tudnak lyukaikba visszamenekülni.

Szomorú gondolatok. De volt is eddig még valami temetői hangulat a korzó külső képében, földbe tűzött pislákoló mécsével, melyek halvány fény-

csikkal öveztek a virágágyak szegélyét, mielőtt helyet adhattak volna az izzó villam diadalmas ragyogásának. Ebben a környezetben még a sétálók alakja is úgy tűnt fel mint megannyi *Osiris* papja, hivatásuk komor mysteriumaitól környezve. Lítke pavillona egy földalatti katakombba, megrakva mumiaszerű pezsgős palackok hideg tetemeivel, a váci-utca elegáns fiatal czukrásza, *Kosztka* pedig a komoly arczu mágus, ki az áldozati hekatombából koczkáztatja remegő jóslatát a holnapi időjárásra. Csak a sétáló szépségek örök mosolyú arczán, melyek közül néhányat rajzolónk a természet után élethiven vetett papirra, láttuk a vigasztaló mottót felírva: *Feltámadunk!* Lesz itt még fény, ragyogás, mosoly, kedv, szellem, röpke szó, csak gyuljanak fel a *Siemens*-lámpák, addig pedig hadd vigasztaljon az, hogy végre a jótékonyág is szerényen elrejtőzve lobogó mécses a szívben, mely nem keres feltűnést s csak önmagában bírja jutalmát.

Denique az ember — ez a csodálatos összetételű gépezet, mindenre képes — még jó cselekedetre is, feltéve, hogy bazárokbán, kiállításkomban, hangversenyekben gyakorolhatja. Szó sincs róla, szép és lélekemelő ezeket az igéző hölgyeket látni, a mint a pazarlást erényné szentesítik a könyörületnek abban a templomban, melynek oltárát imént állották körül a «Jó szív» tünderei. De mennyivel szebb és lélekemelőbb még azokra a régi szabásu büszke úrnőkre gondolni, kiknek méltóságos termete meggörnyedt a kunyhó ajtajában, mint a bibliai önmegalázkodás megelevenült symboluma, míg jötevő kezeik titkon és látatlanul csuszatták a szeretet alamizsnáját a remegve kitárt markokba. Ma mindezt másképp csináljuk. A jótékonyág allegóriája többé nem az evangéliumi samaritánus részvételt meghajló alakja — ez régi és kopott chablon, — hanem valamely világfi, a ki a közczélra áldozandó körüljelíti a termet egy ünnepezt szépséggel; mulattat és maga is mulat azon hiszében, hogy a szegényeknek végre is egyre megy, hogy milyen forrásból ered a segély s egyik sem kérde, honnan fakad az enyhe csepp, föltéve, hogy eloltja szomját.

Nos, ez a szomj talán el is lesz oltva valahogy. De mennyi olthatatlan szomj támad rögtön nyomába ott a korzó sétautjain, melyeket a perzselő tekintetek heve gyújt lángra! Hogyis ne? Budapest világhírű szép hölgyeinek láthatása — pottom harmincz krajezár belépti díjért! — Nemde nem is olyan drága? — ha mindjárt ott irigykedik is e gyönyörű mozgó tárlat minden egyes «tárgya» mellett az intő felirat: «Kéretik semmizez nem nyulni.»

De azért egy-egy *Hymen* belső ügyeibe avatott fővárosi *Mefisztó* társaságában — s hány van ilyen a korzón! — érdekes megfigyeléseket lehetne tenni a szépség ez élő kirakata előtt. Ott, az a szűzi pompája első feltárlásában ragyogó szőke ifju szépség milyen büszke öntudattal hordozza homlokán a csábító szót: «*Eladó!*» S mellette annak a karcus finom alaknak, kecsesen hullámozó mozdulataival, pajkos tűzi szemei égő feketeségével, nem-e mindenki tudja, a mit jegy-gyűrűje is elárul, hogy ott lóg le látatlan táblácskájáról a boldogító felirat: «*Megvette X. X.*» Mennyi kíváncsi szem fordul léptei után, keresve a boldog tulajdonost, az irigység elfojtott érzetével, melyet fokoz még az a tudat, hogy ez a czikk, fájdalom, többé már nem «*utánrendelhető.*»

Ime, a korzó epigrafusai! Ezek a javíthatlan pletykálók azonban néha sok olyat is elárulnak, a mire nézve nekünk diszkrecziót kell tartanunk. Ki merné elmondani például, hogy az a harmincz nyarat tulhaladott, mély gyászt affektáló hölgy ott egy félreeső pad zugában tulajdonképen: «*hors concours?*» Vagy . . . de kell-e még több is? A nagy effektusok még csak csak ezután jönnek. A korzónak még csak pár napos története van s ilyen korban az ember mindent várhat, mindent lehetőknek találhat.

Egy bérletjegy a korzóra: ez egy passzus a jó társaságba, egy bizonyítvány egy ajánlólevél, egy diploma a szépség és izlés, akadémiaijából, a tónus és elegancia kiállításából, melynek zászlója szerencsére a *Jósziv* és *Tisza Kálmán* protektoratusa alatt áll és így minden valószínűség szerint nem kell tartanunk diplomáciai surlódásoktól. Egy-egy ellesett szó, egy-egy élezés